

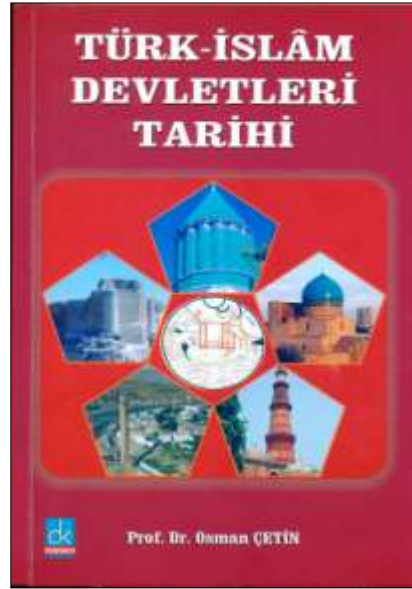
Osman Çetin, *Türk-İslâm Devletleri Tarihi*, Düşünce Yayınları, İstanbul 2009, 345 s.

Hazırlayan: Ramazan KARAMAN*

İslâm Tarihi Anabilimdalı Öğretim Üyesi Prof. Dr. Osman Çetin' in *Türk-İslâm Devletleri Tarihi* adlı çalışmasında genel olarak, Türkler'in Müslüman oluşundan Osmanlı Devleti'nin kuruluşuna kadar geçen dönemde Türk-İslâm tarihinin aktörleri olan bazı Müslüman Türk devletleri anlatılmaktadır.

Yazarın belirttiğine göre, bu eser ilk üç cildi Prof. Dr. Hüseyin Algül tarafından yazılan 4 ciltlik *İslâm Tarihi*'nin dördüncü cildi daha önceden yazarımız tarafından hazırlanmış. Bu çalışma ise İlahiyat Fakültesi öğrencilerine ders kitabı olarak düşünüldüğünden dipnotlar çıkarılmış, dili sadeleştirmiş, yer yer özetlemeler yapılmış, yeni bazı başlıklar eklenmiş ve kısmen yeni bir format ve isimle yayına hazırlanmıştır. Yer yer haritalar, hanedan soykütükleri ve resimler eklenmiştir.

İlk dönem İslâm Tarihi ve Türk-İslâm Devletleri Tarihi derslerinde okutulan konular; Türklerin'in Müslümanlarla ilk münasebetlerinden başlatılmakta, İslâmiyeti kabul edişleri, Müslüman toplum olarak kurdukları yeni devlet düzenlerinde geliştirdikleri kültür ve medeniyetlerini bunların genel İnsanlık Tarihi, İslâm ve Türk Tarihindeki yeri ve önemi incelenmektedir.

* Yrd. Doç. Dr., Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Bu eserde Genel Türk Tarihi içinde 15 asırlık süreçte Türklerin İslâmiyeti kabulleri ve ilk Türk-İslâm devletlerinin kurulması, onların siyasi tarihlerinden başka teşkilatlarının, kültür ve medeniyetlerinin, İslâm'a ve insanlığa hizmetlerinin anlatılmak istendiğini görmekteyiz.

Kitap, bir giriş (ss. 1-11) ve beş bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında "İslâmiyetten önce Türk-Arap İlişkileri", "İslâmiyetten sonra Türk-Arap İlişkileri", "İslâmiyetin Bulgarlar Arasında Yayılması", "Türklerin Müslüman Olduğu Dönemde Türk ve İslâm Dünyasındaki Genel Durum" adlı alt başlıklarla, Türklerin İslâmiyete giriş dönemlerinin açıklanmasının hedeflendiği anlaşılmaktadır..

Yazar, Türklerin Müslüman olduğu dönemle ilgili değerlendirmesinde: "...daha çok fetihlerle geçen Emeviler devrinden sonra İslâm Medeniyeti Abbâsiler zamanında zirveye erişti. Devletin sınırları genişledikçe çok değişik kültür ve çevrelere medeniyet mensup kitleler İslâm devleti sınırları içinde yaşamaya başladı. Bu durum fikrî ve siyâsî kargaşalıklara sebep oldu..."

Bu arada merkezi otoritenin zayıflamasından yararlanan valiler birer birer isyan ederek bağımsız devlet kurma yoluna gittiler. Bu siyasi oluşum ve parçalanmaya "Şuubiye Hareketi" denildi. Bunun sonucu kurulan devletlerden birkaçı şunlardır: Tahirîler, Saferiler, Sâmâniler, Sâciler, Zeyyâriler, Büveyhîler, Tolunoğulları, İhşidîler. Bunların içinden Bilhassa Büveyhîler İran'da devlet kurduktan sonra Bağdat'a gelerek Abbâsi hilafetinin baş şehrine hâkim olmuşlar ve halifelere diledikleri şekilde hükmederek devleti yönetmeye başlamışlardı.

İşte İslâm dünyasını bu buhranlı anında Türkmen göçebeler hızla İslâmlaşarak İslâm ülkelerine göç ettiler. İslâm Medeniyeti'nin karşılaştığı buhranları yatıştırarak bu medeniyete yeni bir ruh ve canlılık kazandırdılar."(s. 9-10) diyerek önemli bir tespitte bulunuyor. Birinci bölümde (ss.11- 80): "İlk Müslüman Türk Devletleri" ana başlığı altında; Karahanlılar, Gazneliler, Harezmşahlar" incelenmektedir.

İkinci bölümde (ss. 81-132): "Büyük Selçuklu Devleti; "Selçukluların Menşei, Selçuklu Devleti'nin Kuruluşu, Fetret Devri ve Çöküş" alt başlıkları ile anlatılmaktadır.

Üçüncü bölümde (ss. 133-148): " Irak, Kirman ve Suriye Selçukluları."

Dördüncü bölümde (ss. 150-170): "Doğu Anadolu Türk Devletleri; Ahlatşahlar, Artuklular, Danişmendîler, Dilmaçoğulları, Mengucikler ve Saltuklular" başlıklarıyla anlatılmaktadır.

Beşinci bölümde (ss. 171-351): “Anadolu Selçuklu Devleti”; “Türklerden Önce Anadolu’nun Genel Durumu, Anadolu’da İlk Fetihler ve Oğuz Göçleri, Anadolu’ya Yapılan Türk Göçleri, Anadolu Selçuklu Devleti’nin Kuruluşu, Anadolu Selçuklu Devleti’nin Yıkılışı, Selçuklu Kültür ve Medeniyeti” alt başlıklarıyla incelenmektedir.

Bu kitapta, X. yüzyıl Türkler arasında İslâmiyet’in hızla yayıldığı bir devir olarak dikkati çekmektedir. Her ne kadar daha önce Müslüman olan ve Abbasi-lere intisap ederek hizmette bulunan Türkler olmuşsa da 960 yılında kalabalık bir halk kitlesinin Müslüman olması Türk Tarihinde bir dönüm noktası oldu. XI en önemli olayı ise şüphesiz Oğuz Türklerinin Selçukluların önderliğinde, Mâveraünnehir ve Horasan Bölgesi’nden batıya göç etmeleriydi. Oğuzların batıya göçleri, Anadolu’da Selçuklu egemenliğinin kurulması sonucunu meydana getirdi. Bu gelişme Türk- İslâm tarihi bakımından çok önemli olan bir başka oluşuma, Anadolu’nun Türkleşmesine ve İslâmlaşmasına yol açtı.

Yazarın da belirttiğine göre bu hacimdeki bir eserde bütün Müslüman Türk devletlerinin ele alınması mümkün olmadığından Karahalılar, Gazneliler, Hazermşahlar, Ahlatşahlar, Artuklular, Danişmendliler, Dilmaçoğulları, Mengüçükler, Saltuklar vb. özet olarak, Selçuklular ise diğerlerine göre daha geniş anlatılarak, Osmanlıların kuruluşuna kadar ulaştırılmıştır, her bölümün sonunda söz konusu devletlerin teşkilat, kültür ve medeniyetleri özet olarak anlatılmıştır.

Türk İslâm Tarihi isimli bu eseri Türk Tarihi ve Türk-İslâm Medeniyeti Tarihi alanlarında çalışma yapacak araştırmacılara, öğrencilere, “tarih şuuru” ve zevki ile kitap okuyanlara tavsiye ediyoruz.